

DOROTEJA ZEICHMANN – LIPKOVIĆ *Dorothea Zeichmann – Lipkovich*

Mrtvi na odmoru: pjesme i proza, str.79–81, HŠtD, Željezno, 1999

***Pave na putu domom*, I. dio, 11. poglavlje**

Jedem das Seine. Svakomu svoje. Riči s velikimi slovami su stale na ulazu koncentracionoga tabora Buchenwald, oko deset kilometarova od Weimara na sjevernoj strani Ettersberga, ki je slavan i poznat i zato kad se je onde šetao Goethe. Ali to pravoda naš junak nije znao. Morebit je čuo kadakoč koga tovaruša spomenuti tu činjenicu ku je ali vrijeda opet zabio. Buchenwald. To je za njega značilo neugodnu službu. Paziti na ulovljenike. Su zato došli k SS-u da pazu na ulovljenike? Mnogimi od njegovih tovarušev su hotili opet projti, najvolili su projti domom, ali bili su obavezani. I Pavi se nije vidilo stražarenje nad ulovljeniki. Oficijelno se nikomu od njih nisu smili približiti na manje od trih korakov. Ako ulovljeniki nisu poslušali i se usudili prekršiti samo jednu od naredbov, mogli su je najaviti i onda su morali na raport. Ča je to značilo Pave nije znao dok jednoč nije čuo svoje kamerade šaljivo i bezobrazno govoriti o krvavi zadnjica i drugi strašni stvari. Od toga časa Pave već nikad nije najavio nijednoga od ulovljenikov na raport. Predobro je od svojega ditinstva znao kako se raču batine, kad ih je majka kadakoč pretukla. Smatrao je tučnju i batine neljudskim. Kako se je moglo nek razumiti ovo zarobljeničtvo, ovo masovno poniženje.

Svakomu svoje je moglo značiti, da si je svaki ulovljenik zaslužio svoje ulovljeničtvo, da sada primi pravičnu kaštigu za to ča je zloga učinio. Ča su ali bili zločini ovde zatvorenih? Oni s črljenim znakom su bili politički ulovljeniki. Pave si nije mogao točno predstaviti ča je politički ulovljenik ili zločinac. Ča je takov konkretnoga udjelao zvana da je morebit simpatizirao i skupa djelao sa socijalisti ili komunisti? Diozeti na prepovidani sastanki ili sjednica, je to bio zločin ki je bio dosta velik da se dojde u ovakov logor? Iskreno rečeno bi i on morao biti ovde zatvoren namjesto da pazi na zatvorenike. Ča nije bio jednoč član socijalističke partije Austrije ili je još uvijek bio član? Ča nije bio čuo da ako se nekomu dokaže veći prestup, na primjer sabotaža u fabriki bojnoga oružja, da to znači smrtnu kaštigu? Takovi ljudi ada uopće nisu došli tamo. Ča je ada onda bilo? Zato kad nije poznao krivicu ovih ljudi, ka je bila popisana u bilo kakovi akti u logoru ili izvan logora, pokusio si je Pavao kroz gledanje i promatranje načiniti svoj kip i svoje mišljenje.

Gledao je u lica ulovljenikov. Hotio je viditi, je li more na nji pročitati zločin koga su počinili. Kakovu takovu krivicu su sigurno na se naložili, jer drugačije ne bi bili ovde. Zaman je nisu zaprli. Ali kako točno je i gledao i opaživao, on nije mogao prepoznati nikakove krivice. Ako je neko imao žuti trokut Židovov mislio si je Pave: *Da, izgleda kotno Židov.* Ili ako je neko imao črni znak: *Da, izgleda kotno homoseksualac.* Ili ako je imao črlje nu farbu, onda mu je točno bilo viditi političkoga agitatora na licu. Tako je Pave vidio sve i ništa. Svi su bili krivi, ali krivica se je stoprv mogla viditi na kusiću šare tkanine na njevoj prateži.

Kad je Pave jednoč hodio po logorskoj cesti, načinio je za se jednu malu igru. Pokusio si je predstaviti zarobljenike, ke je grede strefio, u uniforma stražarov i obrnuto stražare u ulovljeničkoj prateži. Pri tom se je morao na nutri i u otajnom nasmišiti. Zaistinu je to bila samo igra, ča ga je olakšalo i veselilo, jer s njegovimi figurami se je dalo po volji baratati, one su se dale bez problemov izminjiti. Zarobljeniki, ki su najjednoč nosili mrtvačke glave na svoji kolinari, izgledali su dostojno, ponosno, još i strahovito. A gledec samoga sebe u ulovljeničkoj opravi s črljenim trokutom, imao je tu ćut, da bi svaki morao viditi u njem političkoga ulovljenika. Kroz ovu maskeradu na taborskoj cesti Buchenwalda, ku si je Pave u duhu predstavio i ka se je ada odigrala samo u Pavinoj glavi, saznao je on po prvi put ča znači sloboda misli i ujedno nje opasnost. U carstvu neslobode bile su ove njegove misli slobodne, ali samo zbog toga kad je nigdo nije doznao ili samo tako dugo dok je nijedan nije zvidio.

Čitala: Doroteja Zeichmann

